

ספרות עברית וכללית

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שתיים ושלושה רבעים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה חמישה פרקים.
פרק ראשון: שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)
פרק שני: סיפור קצר
פרק שלישי: רומאן ונובלה
פרק רביעי: דרמה
פרק חמישי: סיפור שלא נלמד
- מארבעת הפרקים הראשונים בחר בשלושה וענה על השאלות, לפי ההוראות בכל פרק.
(לכל פרק – 30 נקודות; סה"כ – 90 נקודות)
הפרק החמישי הוא **חובה**. ענה על השאלה שבו (10 נקודות).
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.
(2) חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.
(3) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.
(4) שים לב לכתב, לכתיב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

ה ש א ל ו ת

מהפרקים הראשון, השני, השלישי והרביעי (שאלות 1-26) עליך לענות על השאלות בשלושה פרקים בלבד, לפי ההוראות בכל פרק (לכל פרק – 30 נקודות).

פרק ראשון: שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)

שים לב: אם בחרת בפרק השירה (שאלות 1-12), עליך לענות על שתי שאלות, כל שאלה על שיר מאת משורר אחר (לכל שאלה – 15 נקודות).

שירת ימי הביניים

1. בחר באחד משלושת השירים: "אמנון אני חולה" או "התקבצו כי הזמן תמים" או "קח מצביה דמי ענב באקדחה", וענה על השאלה שאחריהם.

אֲמָנוֹן אֲנִי חוֹלָה / ר' שלמה אבן גבירול

אֲמָנוֹן אֲנִי חוֹלָה קָרָאוּ אֵלַי תָּמָר, / כִּי חוֹשְׁקָה נָפַל בְּרֶשֶׁת
וְגַם מִכָּמָר.
רַעֲי, מִיָּדַעִי, אֵלַי הִבִּיאוּהָ, / אַחַת שְׁאֵלְתִי מִכֶּם אֲשֶׁר אָמַר:
קִשְׁרוּ עֲטוּרַת עַל רֹאשָׁה, וְהָכִינוּ / עֲדִיָּה, וְשִׁימוּ עַל יָדָהּ בְּכוֹס חָמֵר.
תָּבוֹא וְתִשְׁקֵנִי, אוֹלֵי תִכְבֶּה אֵשׁ / לְבִי, אֲשֶׁר בִּלְה בְּשָׂרִי אֲשֶׁר סָמַר.

הַתְּקַבְּצוּ כִּי הַזְּמַן תָּמִים / שמואל הנגיד

הַתְּקַבְּצוּ, כִּי הַזְּמַן תָּמִים / עֵתָהּ כָּקוּ לַיְלֹת כָּקוּ יָמִים,
וְרָאוּ פָנַי אֶרֶץ אֲשֶׁר לְבִשָּׂה / סוֹתֵי בְנוֹת מְלֶךְ מְרַקְמִים,
וְשִׁתּוּ דְמֵי עֲנָב עָלַי וְרַד / צִצְּיוּ כְּשֵׁנִי אוֹ כְּמוֹ דָּמִים,
וְרָאוּ פָנַי עָלָיו אֲשֶׁר צָמְחוּ / יַחְדָּו מְחַבְּרִים וּמְתַאֲיָמִים –
5 כִּפְנֵי יַפֶּת תֹּאֵר מִבְּשָׁמַיִם / דְּבָקוּ אֵלַי פָּנִים מְאֻדָּמִים.

(שים לב: השיר השלישי והשאלה בעמוד הבא.)

קח מצבִיָּה דְּמִי עֲנֵב בְּאַקְדָּחָה / שמואל הנגיד

קח מצבִיָּה דְּמִי עֲנֵב בְּאַקְדָּחָה
 בָּרָה, כְּמוֹ אֵשׁ בְּתוֹךְ בָּרֵד מְלַקְחָה.
 בְּעֵלֶת שְׁפָתוֹת כְּחוֹט שְׁנִי, וְחָף לָהּ כִּיִּין
 הַטּוֹב, וּפִיָּה כְּנוֹפֶתֶה מְרַקְחָה.
 5 מְדַם חֲלָלִים קָצָה יָדָה מְאָדָם – לֶכֶן
 חֲצִיָּה כְּאָדָם וּמְחִצִּיתָה בְּדִלְחָה!

הסבר והדגם כיצד מתקשרים בשיר שבחרת היין והחשק (האהבה).

שירת ביאליק

2. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

”חֲזָה, לֶךְ בְּרַח” / ח”נ ביאליק

(עמוס, ז', י"ב)

”לֶךְ בְּרַח?” – לֹא-יִבְרַח אִישׁ כְּמוֹנִי!
 הַלּוֹךְ בְּלֹאט לְמִדְנֵי בְּקָרִי,
 גַּם דָּבָר כֵּן לֹא-לְמַדָּה לְשׁוֹנֵי
 וּבְקִרְדָּם כְּבֵד יִפֹּל דְּבָרִי.

וְאִם-כָּחִי תָם לְרִיק – לֹא-פִשְׁעִי,
 חֲסֹאתְכֶם הִיא וְשֹׂאוֹ הָעוֹן!
 לֹא-מִצָּא תַחֲתָיו סֶדֶן פְּטִישִׁי,
 קִרְדָּמִי בָּא בְּעֵץ רִקְבוֹן.

אִין דְּבָר! אֲשֶׁלִּים עַם-גּוֹרְלִי:
 אֶת-כְּלֵי אֶקְשֶׁר לְחַגּוֹרְתִי,
 וְשָׁכִיר הַיּוֹם בְּלִי שָׂכָר פְּעָלִי
 אָשׁוּבָה לִי בְּלֹאט כְּשֶׁבָאתִי.

אֶל-נְוִי אָשׁוּב וְאֶל-עֲמֻקּוֹ
 וְאֶכְרַת בְּרִית עִם שְׂקָמִי יָעַר;
 וְאַתֶּם – אַתֶּם מְסוֹס וְרִקְבֵי
 וּמְחָר יֵשָׂא כָלְכֶם סָעַר.

תאר והסבר את מערכת היחסים שבין הדובר לנמענים, כפי שהיא משתקפת לאורך השיר.

בתשובתך התבסס על האזכור המקראי ועל ציורי הלשון שבשיר.

/המשך בעמוד 4/

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

לא זְכִיתִי בְּאוֹר מִן הַהֶפְקֵר / ח"נ ביאליק

לא זְכִיתִי בְּאוֹר מִן הַהֶפְקֵר,
אֶף לֹא בָּא לִי בִּרְשָׁה מֵאָבִי,
כִּי מִסְלָעֵי וְצוּרֵי גִקְרָתִיו
וַחֲצֻבָתִיו מִלְּבָבִי.

נִיצוֹץ אֶחָד בְּצוּר לְבִי מִסְתַּתֵּר,
נִיצוֹץ קָטָן – אֵד פְּלוֹ שְׁלִי הוּא,
לֹא שְׁאֵלָתִיו מֵאִישׁ, לֹא גִנְבָתִיו –
כִּי מִמֶּנִּי וְבִי הוּא.

וְתַחַת פְּטִישׁ צְרוּתִי הַגְּדוֹלוֹת
כִּי יִתְפּוֹצֵץ לְבָבִי, צוּר עֲזִי,
זֶה הַנִּיצוֹץ עָף, גִּתּוֹ אֶל-עֵינַי,
וּמֵעֵינַי – לְחַרְחִי.

וּמַחְרוֹוֵי יִתְמַלֵּט לְלִבְבְּכֶם,
וּבְאוֹר אֲשֶׁכֶם הִצַּתִּי, יִתְעַלֵּם,
וְאֲנֹכִי בְּחֶלְבִי וּבְדָמִי
אֵת הַבְּעֵרָה אֲשַׁלֵּם.

תאר והסבר את מערכת היחסים שבין הדובר לנמענים, כפי שהיא משתקפת לאורך השיר.
בתשובתך התבסס על ציורי הלשון בשיר.

4. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

וְהָיָה כִּי תִמְצְאוּ / ח"ינ ביאליק

<p>וְעֲלִיתָ קִיר קִטְנָה לְאִישׁ הַהוּא הַיְתָה, וְלֵה אֲשַׁנֵּב קִטָּן, וְתִהְיֶה לוֹ לְנַפְשׁוֹ, וְלֹא-יָדַע בָּהּ מְלֶאֶךְ, וְלֹא-שָׁלַט בָּהּ שָׁטָן.</p>	<p>וְהָיָה כִּי תִמְצְאוּ מְגֵלֶת לְבָבִי בְּעַפְרֵי תַתְּפִלָּשׁ, וְאִמְרֶתֶם כֹּה: הִנֵּה אִישׁ תָּמִים וּפְשׁוּט, וְעֵינָי וְחִלָּשׁ.</p>
---	---

<p>וְלֹאִישׁ תְּפִלָּה אַחַת, וְהָיָה בְּצַר לוֹ, יְהִי עוֹלָה שָׁמָּה, צוֹנֵחַ לְאֲשַׁנֵּב וְרוֹעֵד וְלוֹהֵט – וּמְפַלֵּל בְּדַמְמָה.</p>	<p>וְהִי הָאִישׁ עוֹשֶׂה וְחִי לוֹ לְתַמּוֹ, וְנִחְבָּא אֶל פְּלִיּוֹ, וּמְקַבֵּל בְּדַמְמָה, בְּלִי בְרָכָה וּקְלָלָה, הִבָּא לוֹ מֵאֲלֵיוֹ.</p>
---	--

<p>וּתְאַרְךָ הַתְּפִלָּה כְּאַרְךָ יְמֵי חַיֶּיךָ, אָךְ אֵל עֲלִיּוֹן לֹא-רָצָה. אֶת-לֹא-בִקֵּשׁ לוֹ נֶתֶן, וְהֶאֱחַת שְׁבִקֵשׁ – אוֹתָהּ לֹא-מִצָּא.</p>	<p>וַיִּצְא הָאִישׁ וְהִי עוֹבֵר לְתַמּוֹ, וְנִתְיָבוּ לֹא-עַקֵּשׁ; מְקַטְנֹת לֹא-בָרַח וּגְדוּלוֹת לֹא-פָלַל, וּנְצוּרוֹת לֹא-בִקֵּשׁ.</p>
---	--

<p>וְהָאִישׁ עַד-יוֹם אַחֲרוֹן לֹא-נוֹאֵשׁ מִרַחֲמִים וְנַפְשׁוֹ הוֹחִילָה, וּלְבָבוֹ הַתְּפִלֵּל, הַתְּפִלֵּל וַיִּמַּת בְּאֲמִצֵּעַ הַתְּפִלָּה.</p>	<p>וְאִם-אַחֲרוֹ, אָךְ בָּאוּ, לֹא קְרוֹאוֹת, הַגְּדוּלוֹת וּבְדַרְךָ הַמְּלֶאךְ – וַיַּעֲמֵד הָאִישׁ וְהוּא מִבֵּית מִשְׁתָּאָה, וַיִּקְדַּד בִּילָךְ.</p>
---	--

וְאִם-אַחֲרוֹ, אָךְ דִּפְקוּ עַל-פֶּתְחוֹ הַנְּצוּרוֹת –
וְהוּא לֹא אֶסְפֵּן,
וַיִּתְעַב כְּאֶחָד עוֹ נַפְשׁ הַפְּלָבִים
עַם-צְדָקָת לֵב שָׁפֵן.

הסבר כיצד מצטיירת בשיר דמות הדובר, והדגם את דבריך.

שירת המאה ה-20שירי אורי צבי גרינברג

5. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

עם אלי הנפח / אורי צבי גרינברג

כְּפָרְקִי נְבוֹאָה בּוֹעֲרִים יְמוֹתַי בְּכָל הַגְּלוּיִים
וְגוֹפִי בִּיְנִיהֶם כְּגוֹשׁ הַמִּתְכַּחַת לַהַתּוֹדָה.
וְעָלִי עוֹמֵד אֵלֵי הַנֶּפֶח וּמְכָה בְּגִבּוֹרָה:
כָּל פְּצַע, שְׁחִתָּהּ הַזְּמַן בִּי, פּוֹתַח לּוֹ חֲתוּדָה
וּפּוֹלֵט בְּגַצֵּי רַגְעִים הָאֵשׁ הָעֲצוּרָה.

זֶהוּ גוֹרְלִי־מִשְׁפָּטִי עַד עָרֵב בְּדָרָה.
וּבְשׁוּבִי לְהִטִּיל אֶת גּוֹשֵׁי הַמְּכָה עַל עָרֶשׁ,
פִּי – פְּצַע פְּתוּחַ.
וְעִירֹם אֲדַבֵּר עִם אֵלֵי: עֲבֹדָתְךָ בְּפָרְךָ.
עֲתָה בָּא לִלְהָ; תָּן – שְׁנִינוּ נְנוּחַ.

תאר והסבר כיצד הדובר בשיר רואה את מערכת היחסים בינו לבין אלוהיו.
בתשובתך כתוב על התפתחות היחסים בשיר ועל ציורי הלשון.

6. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

הִיְתָה לִי בְרָכָה / אורי צבי גרינברג

הִיְתָה לִי בְרָכָה בְּמִדְבַר הָאָדָם.
צָרַב הַחֹל, כָּל הַיְאֹרוֹת הַזְּכִים
בְּשָׂרָב תָּרְבוּ
אֶךְ מִימֵי נְהָרוּ כְּבִדְלַח הַטְּהוֹר.

עַל חוֹפֵי הַשָּׁלוֹ קָם אֶרֶז חֲלוּמֵי
לְלַחֵשׁ כּוֹכְבִים,
חִידֵי וְעֵנוּ יִשְׁבְּתֵי בְּצֵלוֹ
וְעֵינֵי צוֹפִיּוֹת:
רְבִים בָּאוּ וְשָׁתוּ וּמְלֵאוּ כְּדֵיהֶם
לְמִשְׁתַּה הַלִּילָה
וְהֵם לֹא הִגִּידוּ לִי שְׁלוֹם בְּלִקְתָּם
כִּי לֹא הִכִּירוּנִי.

וְרְבִים גַּם בָּאוּ לְשִׁבְתַּת בְּעֵינֶיךָ
עַל חוֹפֵי הַשָּׁלוֹם,
וַיִּדּוּ רַק גְּרִיטֵיט אֶל הַזְּרָמָה
עַדִּי עֲלוֹת סֵהַר – –
אֶז קָמוּ וְהֶעֱלוּ מְדוּרַת הַשָּׁשׁוֹן
בְּחֹלוֹת הַכְּסוּפִים
וְסָחוּ לְאוֹרָה – –
אֶךְ שָׁמִי לֹא הִזְכִּירוּ,
כִּי לֹא הִכִּירוּנִי,
הַשָּׁשִׁים בְּלִילוֹת – – –

מהי המשמעות של הברכה בעיני הדובר בשיר, וכיצד מתייחסים אליה ה"רבים" הנזכרים

בשיר?

הסבר והדגם את דבריך.

7. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שיר נס השיר / אורי צבי גרינברג

כל שיר אִמְתִּי – הוא נס:
הוא פתיחת השער והפְּשֶׁלֶת הַיְלֹוֹן:
מְשִׁיב רִיחוֹת הַנִּיחוֹת מִן הַשָּׂדֶה הָאָבוֹד:
מֵאֲבִי הַנַּחַל וּמִנְפֶּשׁ הַבְּאֵר וְהַקִּילּוֹן:
לְשֵׁם עֲפוֹת צְפָרִים בְּעֵינֵי סְגוּרוֹת:
כִּנֵּף לְמִטָּה וְכִנֵּף לְרוֹם – –

הַיְלָדוֹת הַיָּא מֵעֶבֶר מִזֶּה שֶׁל הַתְּהוֹם:
הַשְּׂמֶשׁ עוֹלָה שֶׁם כָּלֵב הַלְּבָבוֹת הַקּוֹרְנִים
בְּשֶׁאֲגַת פְּסוּפֶם לְמַעְלָה מִן חִלּוֹם.

אֲנִי מִמֶּשֶׁשׁ אֶת הַעֲנָפִים וְגִזְעֵי הַעֲצִים הַחֲמִים
אֶת הַרְגָּלִים הַדְּקוֹת שֶׁל אֵילוֹת הַשָּׂדֶה
וְאֶת גּוֹפֵן,
וְאַחֲרֵי צְפוּר מִדְּדֵה־שֵׁם גַּם אֲנִי מִדְּדָה.

הָאֵם אֵינְנָה, לֹא אֲדַע מְקוֹם עֲפָרָה
אֵךְ טְבוּעָה הַיָּא בְּמַהוּתִי בְּכֶסֶף שֵׁיבְתָה וְתַמַּת הַנְּעָרָה.
וְשִׁיר הָעָרֶשׁ עַל גְּדֵי הַזֶּהָב
שֶׁנִּסְעָ לְסַחֵר מְגָדִים
צְמוּקִים וְשִׁקְדִים וּוְרָדִים
הוֹמָה בְּלֵב כְּכֹנֶרֶת־נְגוּנֵיוֹ שֶׁל הָאֵב.
אֲנִי אוֹהֵב הַמְּאֻכָּלִים וְהַבְּשָׂמִים שֶׁהוּא אֹהֵב
וְכוֹאֵב כְּאֵב גְּלוּת הַשְּׂכִינָה אֲשֶׁר הוּא כְּאֵב.

הסבר כיצד הדובר בשיר "מחייה" עולם שאבד, והדגם את דבריך.

8. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שיר אמִי והנחל / אורי צבי גרינברג

ואולי אֵל הנחל ההוא מימי הנערות
 השוטף פי סְדֵנוּ שֶׁל העץ הכרות
 המלחך את גְדוֹת הזרדים החומים
 שֶׁל גְּנֵי הפרות שֶׁם, תבוא הנערה
 אֲדַמַת השער, היא אִמִּי.. דמדומים.
 ותפשט בגדיה ובכתנת משיה
 תרד שֶׁם בנחל, אֲרָאָה שוֹחֶה:
 אֱלֹהִית היא במים נאֹה בַכְּהָ!
 דומיה וניחוח פרות מסביב.
 ואני עוד אינני ביקום ואבי
 עודו עלם בְּנוֹף בית אִמוֹ ואביו.

והנה היא עולה מן הנחל.. אמי:
 הנערה הברה אֲדַמַת השער
 בלבנת הבתולים בכתנת משיה
 ואין היא רואה את בְּנֵה המבגר
 העומד ורואה את אִמוֹ בעולם
 ונערה היא בטרם-עת-אם, באשיה
 נוֹגֶה ראשה בערב יום אֵל גְדוֹת
 הזרדים החומים
 שֶׁל גְּנֵי הפרות,
 שנוספה על מתקם מתיקות דמדומים..

הה הכסיף זה הראש והשֵׁלֵג זה הראש
 עדי שֶׁנִּכְפַּשׁ בְּדָמוֹ בְּעֵפֶר
 שֶׁנִּשְׁפָּף בִּידֵי גוֹי גְּרָמְנִי בְּאֶכְזֹר.
 והבן לא שלם ואת הבור לא חפר.

הדובר בשיר מתאר מצבים שלא נכח בהם.

הסבר והדגם כיצד תיאור מצבים אלה בא לידי ביטוי לאורך השיר.

בתשובתך כתוב גם על הרגשות של הדובר, המשתקפים בתיאור מצבים אלה.

/המשך בעמוד 10/

שירי רחל

9. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

רק על עצמי / רחל

רק על עצמי לספר ידעתי.
 צר עולמי כעולם נמלה,
 גם משאי עמסתי כמוה
 רב וכבד מכתפי הדלה.

גם את דרכי – כדרכה אל צמרת –
 דרך מכאוב ודרך עמל,
 יד ענקים ודונה ובוטחת.
 יד מתבודדת שמה לאל.

כל ארחותי הליו והדמיע
 פחד טמיר מיד ענקים.
 למה קראתם לי, חופי הפלא?
 למה כזבתם, אורות רחוקים?

א. הסבר את המטפורה של הנמלה בשיר. (7 נקודות)

ב. הסבר את הקשר בין שתי השורות המסיימות את השיר ובין מטפורה זו. (8 נקודות)

10. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ספר שירי / רחל

צריחות שצרחתי נואשת, כואבת
 בשעות מצוקה ואבדן.
 היו למחרות מלים מלבבת,
 לספר שירי הלבן.

נגלו חביונות לא גליתי לרע.
 נחשף החתום בי באש.
 ואת תוגתו של הלב הכורע
 יד כל במנוחה תמשש.

תאר והסבר את המעבר מהכאב אל השירה, כפי שהוא מעוצב בשיר זה.

11. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

גן נעול / רחל

מי אָתָּה? מִדּוּעַ יָד מוֹשֶׁטֶת
 לֹא פּוֹגֶשֶׁת יָד אַחוֹת?
 וְעֵינַיִם אֵף תִּמְתְּנָה רְגַע
 וְהִנֵּה שְׁפָלוּ כְּכָר נְבוֹכוֹת.

גֵּן נְעוּל. לֹא שְׂבִיל אֵלָיו, לֹא דֶרֶךְ.
 גֵּן נְעוּל — אָדָם.
 הֵאֱלָף לִי? אוֹ אֶכָּה בְּסֻלַּע
 עַד זֹב דָּם?

מהי משמעות האמירה: "גן נעול — אדם"?
 הסבר כיצד השאלות בשיר מדגימות משמעות זו.

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

גורל / רחל

הֵיךְ הֶעֱקַשְׁתְּ
 דוֹפְקֶת, דוֹפְקֶת עַל שַׁעַר נְעוּל;
 הַעוֹר רִפְט,
 נוֹטֵף עַל כַּפּוֹת הַמְּנַעוּל
 דָּמָה הַמַּעַט.
 אֵין עוֹנָה, אֵין קוֹל.
 בּוֹשֵׁשׁ הַשׁוֹעֵר.
 יֵאָחַר, יֵאָחַר רְגַע נְכֶסֶף —
 עַל הַסֶּף
 מִתָּה אָפֵל.

- א. במה שונות שני שורות הסיום משאר שורות השיר? (8 נקודות)
 ב. מה תורם שינוי זה למשמעות השיר? (7 נקודות)

פרק שני: סיפור קצר

שים לב: אם בחרת בפרק זה, ענה על שתיים מהשאלות 13-15 (לכל שאלה – 15 נקודות).

- 13.** ניגודים בסיפור (בין דמויות, בין מצבים, בין מוטיבים) תורמים לעיצוב של משמעות הסיפור. בחר בסיפור שלמדת, והסבר את התרומה של ניגוד מרכזי לעיצוב משמעות הסיפור.
- 14.** מעשי עוול שונים עומדים במרכזים של סיפורים רבים, ומשקפים מצב מוסרי-חברתי לקוי. בחר בסיפור שבמרכזו מעשה עוול, תאר את העוול, והסבר מהו המצב הלקוי שהוא משקף.

"מדירה לדירה" – ש"י עגנון

- 15.** הסבר כיצד המחלה וההחלמה בסיפור "מדירה לדירה" מעידות על הצורך של המספר ושל התינוק בקשר עם הזולת.

פרק שלישי: רומאן ונובלה*

אם בחרת בפרק זה, ענה רק על אחת מהשאלות 16-20.

- 16.** ענה על שני הסעיפים א-ב. אין לענות על שאלה זו על פי הרומאנים המוזכרים בשאלות 17-20. לעתים קרובות הרומאן מתאר מערכת יחסים בין דמויות מעולמות שונים (מוצא שונה, דורות שונים, מעמדות חברתיים שונים וכו').
- א.** תאר בקצרה מערכת יחסים בין שתי דמויות כאלה בשני רומאנים **או** ברומאן ובנובלה (מערכת יחסים אחת לכל יצירה). (16 נקודות)
- ב.** בחר באחת ממערכות היחסים שתיארת.
- הסבר מה לומדת אחת הדמויות על עצמה או על זולתה באמצעות מערכת יחסים זו. (14 נקודות)

* **הערה:** אם בחרת להתבסס על נובלה, תוכל לבחור אך ורק מבין הנובלות המפורטות להלן: נמלים, עתליה, נביא, אחרי הילדות, שונא הנסים, כינורו של יוסי, שלושה ימים וילד, לב הקיץ לב האור, חירבת חיזעה, עוגיות המלח של סבתא סולטנה, לוויה בצהריים, המינה ליוה, העיירה שבה נעצר הזמן, לב של כלב, בטבעת החנק, הזקן והים, היונה, טוניו קריגר, מוות בוונציה, הנשיקה למצורע, הורתו, ברטלבי, רעידת אדמה בצ'ילי.

17. לפניך שני קטעים מהרומאן **מאדאם בובארי**: קטע מפרק הפתיחה וקטע מפרק הסיום. קרא אותם, וענה על השאלה שאחריהם.

מתוך: **מאדאם בובארי** / פלובר

קטע מפרק הפתיחה

היינו בחדר העיון, כאשר נכנס המנהל ובעקבותיו אחד *חדש*, לבוש בבגדי-עיר [...]. *חדש*, שהוסיף לעמוד בפינה, מאחורי הדלת, עד שכמעט לא נראה, היה בחורון כפרי כבן חמש-עשרה, גבה-קומה יותר מכל אחד מאתנו. שערותיו היו גוזזות בקו ישר מעל למצה, כאצל זמר-כנסייה כפרי, פניו מביעות כובד-ראש וגם מבוכה גדולה.

קטע מפרק הסיום

[...]

למחרת הלך שארל לשבת על הספסל בסוכה. קרני אור חדרו מבעד לשבכה; עלי הגפן היתוו צללים על החול, פרחי יסמין הפיצו ריח, השמים היו כחולים, זבובי-ספרד זמזמו סביב השושנים הפורחות, ושארל נחנק כנער מתבגר מעוצמתן של תשוקות אהבה סתומות שגדשו את לבו הדווי.

בשבע בערב באה פֶּרֶת הקטנה, שלא ראתה אותו כל אחר-הצהריים, לקרוא לו לארוחת-הערב. ראשו היה מוטל על הקיר, עיניו עצומות, פיו פעור, והוא אחז בידו קווצה ארוכה של שֶׁעַר שחור. - אבא, בוא כבר! אמרה.

וכיוון שחשבה שהוא משחק עמה, דחפה אותו קלות. הוא נפל ארצה. הוא היה מת.

מה מלמדים שני קטעים אלה על הדמות המתוארת בהם, וכיצד הם משתלבים בהצגת דמות זו ברומאן כולו?

/המשך בעמוד 14/

18. לפניך קטע מהרומאן **אנה קארנינה**.

קרא את הקטע וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

מתוך: **אנה קארנינה** / טולסטוי

[...]

"אלכסיי אלכסנדרוביץ', אמר ורונסקי, שחש שהגיעה שעת הבירורים, "אני לא אוכל לדבר, וגם לא להבין. חוס עלי! כל כמה שקשה לך, תאמין לי – לי קשה יותר." הוא עמד לקום, אבל אלכסיי אלכסנדרוביץ' אחז בידו ואמר:

"אני מבקש ממך, תקשיב למה שיש לי לומר. זה הכרחי. אני חייב להסביר לך את רגשותי, הרגשות שהדריכו את צעדי ויוסיפו להדריךכם, כדי שלא תטעה לגבי. ידוע לך שהחלטתי על גירושם, וגם התחלתי לפעול לשם כך. לא אסתיר ממך שבתחילה היססתי, והתייסרתי, ואני מודה שהיה לי דחף עז להתנקם בך ובה. כשקיבלתי את המברק נסעתי לכאן מתוך אותם רגשות עצמם, ואפילו יותר מזה: ייחלתי למותה. אבל..." הוא השתק ושקל ברעתו – לגלות או לא לגלות את רגשותיו. "אבל ראיתי אותה וסלחתי לה. והאושר שבסליחה פקח את עיני לראות את חובתי. סלחתי לה בלב שלם. אני מבקש להושיט את הלחי השנייה, אני מבקש לתת את הכתונת כשלוקחים ממני את המעיל. ואני רק מתפלל לאלוהים שלא יקח ממני את האושר שבסליחה!" רמעות נקוו בעיניו, ומבטן השליו, המאיר, הפליא את ורונסקי. "זהו מצבי. אתה יכול להשליך עלי בויץ, לשים אותי ללעג ולקלס – אני לעולם לא אעזוב אותה, ולעולם לא אומר לך מלה של תוכחה," המשיך. "חובתי עומדת לנגד עיני בכירור: אני חייב להיות איתה, ואני אהיה איתה. אם היא תרצה לראות אותך – אודיע לך, אבל עכשיו נראה לי שמוטב שתלך."

[...]

א. מה מלמד קטע זה על אישיותו של קארנין? (10 נקודות)

ב. האם קטע זה משקף את הדמות כפי שהיא מוצגת ברומאן כולו? הסבר ונמק את דבריך.

(20 נקודות)

19. קרא את הדיאלוג שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחרי.

מתוך: **החטא ועונשו** / דוסטויבסקי

[...]

- הנה, זה אפוא... באמנה, איני יודע איך איטיב להתבטא... כיוון שהרעיון הוא מדגדג ביותר... פסיכולוגי... הנה, למשל, בשעה שחיברת את מאמריך - הן לא ישוער בשום פנים, חאָ, חאָ! כי לא חשבת את עצמך - ולו גם בשיעור כלשהו - לאדם "בלתי רגיל", אשר מילה חדשה בפיו, - כלומר, במובנך אתה... הלא כן?
- אפשר מאוד, - השיב ראסקולניקוב בולזול.

[...]

- ואם כך, האומנם היית נוטל על עצמך, - בכך, נאמר, בשל אי-אלה כישלונות של קיום ומצב דחוק, או כדי להושיע באיזה אופן שהוא לאנושות כולה - לפרוץ את המעצור הזה?... כגון, למשל, להרוג ולשדוד?...
ושוב כמו קרץ לו בעין השמאלית וצחק בלא קול - בדיוק כמו קודם.
- אילו גם פרצתי, ודאי שלא הייתי מספר לך זאת - השיב ראסקולניקוב בבוז יהיר, מתגרה.

- לאו, אני הלוא רק מתעניין סתם, בעיקר רק כדי להבין את מאמריך מבחינה ספרותית גרידא...
[...]

א. הסבר כיצד מתקשרים הרעיונות מהמאמר (המוזכר בדבריו של פורפירי)

לחטא של הגיבור. (20 נקודות)

ב. כיצד דיאלוג זה משקף את התפקיד שפורפירי ממלא ברומאן? הסבר והדגם את דבריך.

(10 נקודות)

20. ענה על השאלה **רק** על פי **אחד** מהרומאנים **האלה**:

המשפט, ספר הדקדוק הפנימי, התגנבות יחידים, עיר קסומה, מר מאני, שירה, מקדמות, חיי נישואין, זיכרון דברים, האמן ומרגריטה, אל המגדלור, בית בודנברוק, מאה שנים של בדידות, הקול והזעם, אור באוגוסט.

ברומאן האדם עומד מול המציאות: עליו לכבוש לעצמו מקום בעולם, ולגלות את כוחותיו בעצמו.

(על פי ע' אוכמני, **תכנים וצורות**)

דון בטענה זו על פי הרומאן שלמדת. הסבר והדגם את דבריך.

פרק רביעי: דרמה

אם בחרת בפרק זה, ענה רק על אחת מהשאלות 21-26.

טרגדיה של סופוקלס

21. קיים פער מהותי בין הכוח שבידי השליט ובין מגבלותיו כאדם. תאר והסבר כיצד פער זה בא לידי ביטוי בטרגדיה היוונית שלמדת.

טרגדיה של שקספיר

22. מקבת

תאר את דמותה של ליידי מקבת ואת התפתחות היחסים בינה לבין מקבת.

23. המלט

תאר את דמויותיהן של אופליה ושל גרטרווד, והסבר את היחס של המלט כלפי כל אחת מהן.

24. המלך ליר

הסבר את ההקבלה בין דמותה של קורדליה ובין דמותו של אדגר, והסבר מהי תרומתן של דמויות אלה למשמעות המחזה.

25. אותלו

כבוד עצמי הוא אחד הכוחות המרכזיים המניעים את עלילת המחזה, ואמנם יאגו מיטיב לנצל את עוצמתו של מניע זה. הסבר והדגם כיצד קביעה זו באה לידי ביטוי במחזה.

26. דרמה מודרנית

- א. כותרת היא אחת הדרכים להציג את נושא היצירה. במחזה שלמדת, הסבר והדגם כיצד הכותרת משקפת את הנושא המרכזי ביצירה. (20 נקודות)
- ב. כיצד נושא המחזה בא לידי ביטוי באמצעים נוספים, כגון תפאורה, אביזרים, דיאלוגים מרכזיים? בתשובתך התייחס לאחד מהאמצעים. (10 נקודות)

(שים לב: פרק חמישי בעמוד הבא.)

פרק חמישי: סיפור שלא נלמד

שים לב! פרק זה הוא חובה – ענה על שאלה 27 (10 נקודות).

27. קרא את הסיפור שלפניך מאת יוסל בירשטיין*, וענה על השאלה שאחריו.

יצאתי בבוקר לפגוש אנשים. פגשתי איש בתוך מלבן של שמש, בגבעון, רחוב צדדי מוצל וצר בנחלאות.** הוא ישב לבדו על ספסל לשניים, וכשעצרתי מולו, הצל שלי עצר עליו. הוא חייד וביקש שאזוז. סיפרתי לו ששם, בעיירה הקטנה בפולין, כשהייתי נכנס לביתו של שכן, לא דפקתי בדלת. לחצתי על הידית והייתי בפנים. והשכן, כשהיה נכנס אלי, גם הוא נהג כך. האיש קם מן הספסל, יצא מלבן השמש, אמר שקוראים לו אורי, וסיפר לי את קורות חייו. הוא בן שבעים־ושמונה, ועדיין סנדלר. הוא נולד במרוקו. הוא חיבק אותי, ולשעה קלה היה מוכן להיות לי כאותו שכן בפולין, אדם שהוא דלת, ובלחיצה קלה נפתח. צלם וצלמת – היא קצוצת שיער, הוא עם זנב־סוס ארוך – תפסו אותנו מתחבקים, עומדים כפתור אל כפתור, מצח אל מצח, והקרחת שלי מפולין, והקרחת של אורי ממרוקו, היו בתצלום שלהם למיגרש אחד.

* יוסל בירשטיין – כתב סיפורים באידיש ובעברית, נולד ב-1920 ונפטר השנה.

** נחלאות – שכונה בירושלים.

תאר והסבר כיצד התהליך המתואר בסיפור ממחיש את הנאמר במשפט הפתיחה:

”יצאתי בבוקר לפגוש אנשים.”

בתשובתך התייחס גם לניגודים וללשון הציורית.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך התרבות והספורט